Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҤА ОЛОХ

ХАҺЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

ССКП ЧУРАПЧЫТААҔЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҔЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 13 (6930).

1990 сыл. Тохсунньу 30 күнэ.
ОПТУОРУННЬУК

Сыаната 3 харчы

Депутат—бу дуоһунас буолбатах

104 №-дээх Чурапчытааҕы уокуругтан Саха АССР народнай депутатыгар кандидат, райсовет исполкомун председателэ Е. А. БОРИСОВТАН редакция ааҕааччылар интэриэһиргиир аҕыйах ыйытыыларыгар эппиэттэрин көрдөстө.

—Егор Афанасьевич, бу кэпсэтиигэ эн оройуон салайааччытын быһыытынан үлэҕэр-хамнаскар даҕаны, быыбардар бопуруостарыгар даҕаны кэпсэтии тохтуур соругу туруорумматпыт. Бу быстах ыйытыыларбыт ааҕааччылар мунаарар сорох бопуруостарын тула. Чэ, холобур, эн, депутакка кандидат буолан туран, быыбардар иннилэринээҕи политическай охсуһуу диэни хайдах өйдүүгүн, ол культуратыгар тоһо үөрэнэн эрэр быһыылааххыный?

—Бу күннэргэ биһиги, Чурапчытааҕы уокурукка туруорулубут түөрт кандидат, бары бииргэ сылдьан Арыылаах, Кытаанах, Сылаҥ нэһилиэктэрин быыбардааччыларын кытта көрсүстүбүт. Көрсүһүүлэр нэһилиэнньэ болҕомтотун тартылар, дьон политическай өйө-санаата ырдыгын [illegible] чуолкайдык көрдөрдүлэр. Кэпсэтиигэ элбэх киһи кытынна, араас этиилэр киирдилэр. Киһи кэрэхсиирэ баар, дьон үксэ кандидаты тоҕо өйүүллэрин эбэтэр утаралларын быһаара, дакаастыы сатыыллар. Саба быраҕан сыаналааһын суох да диэххэ сөп. Онон политическай мөккүөрү хайдах ыытарга, оппоненты истэргэ үөрэнэн эрэр эбиппит дии саныахпын.

Ол эрээри сорох этиилэргэ кандидаттары салайааччы уонна рабочай диэн арааран утары туруорар сатаабын баар. Салайааччы буолла да, депутатыгар талыллара сатаммахын курдук этээччилэр эмиэ бааллар. Оттон народнай депутат—бу дуоһунас буолбатах. Ол быһыытынан кандидатка анараас дуоһунаһынан сыана быһар олус тутах. Син эмиэ ол курдук, рабочай киһи киһи рабочай эрэ буоларынан депутат үлэтин ыарырҕатыа диэн сыаналыыр сатаныа суоҕа этэ. Уопсайынан, дириҥ ырытыыта, дакаастабыла суох этиилэри сыорортон бары да туттунарбыт ордук. Быыбардар иннилэринээҕи политическай охсуһуу дьэ киһиэхэ [illegible] мөккүөргэ маарыннаа суохтаах, ордук дириҥ, кэҥ буолуохтаах диэн саныыбын.

—Билигин дьэ киһигэр да кэпсэтии ханна барыай. Онтон сороҕо сурах-садьыкка кубулуйан ардыгар омос истэр киһини мунаардар. Биһиги ыйытыыбытын сиэрэ суох дии санаабакка туран, ааҕааччыларга манныкка эппиэттииргэр көрдөһүөхпүт этэ: эйигин сотору атыҥ үлэҕэ илдьаллар диэн кэпсээн төһө оруннааҕый?

—Быыбардар иннилэригэр маннык сураҕы тарҕаталлара, билэн турар, мин туһабар буолбатах. Г. М. Сысолятин туһунан эмиэ итинник этэллэр. Сорохтор оҕолорор оҕо спортивнай оскуолатын сапараары гынна, Чурапчы орто оскуолатын таас дьиэтин тутуутун тохтотордо диэн буматын да үөһэттэн өртүбүттэн буруйдуох курдуктар. Саптарар, тохтотор туһунан буолбакка, төттөрүтүн, үүргэ өртүгэс быһаарбыт диэн мөккүһэ, туруорса сылдьар кэмигэр итинник этиилэр хомолтолоох. Син эмиэ ол курдук, мин даҕаны, Г. М. Сысолятин даҕаны атын үлэҕэ барарга баламнэнэрбит туһунан кэпсээн олоҕо суох.

—Эһиги үлэҕитин-хамнаскытын, ханнык бопуруостарынан дьарыктанаргытын, тугу быһаарбыккытын, онтон да атыны нэһилиэнньэҕэ иһитиннэрэн-биллэрэн испэккит. Маннык сурах-садьык тарҕанарыгар ук биэрэрэ буолаарай?

—Кырдьык, исполком үлэтин иһитиннэрэн-биллэрэн иһиигэ өссө даҕаны дьону астынаарар үчүгэй ньымалары була иликпит. Нэһилиэнньэ сорох бопуруостарга биһиги үлэбитинэн астымматa онтон да төрүөттээх буолуон сөп.

—Ыраата барбакка, квартираҕа, автомашинаҕа уочараты да ылан көрүөххэ. Итини нэһилиэнньэ хайдах баарынан билэн баҕарар.

—Бу бопуруостар бары чуолкайдар. Оччо, дьылҕа, ханнык да кистэлэҥ суох. Уочарат бэрээдэгин иһитиннэрэр биллэрэр, кырдьык, наада этэ. Уопсайынан, маннык дьону ордук долгутар бопуруостары общественнай комитеттар тэрийэн, олор хонтуруолларыгар бэрэр сапааллахтыы. Ол туһунан мин быыбардар иннилэринээҕи платформабар эттим.

ЫАННЬЫК ФЕРМАЛАРЫГАР

(Тохсунньу 25 күнүнээҕи туругунан)

Бастакы колонкаҕа—күннээҕи валовой ыам, иккискэ—государствоҕа туттарыллар үүт күннээҕи былаана, үһүскэ—ол туолуута (центнеринэн), төрдүскэ—ынах ахсыттан тэһэ үүт ылыллыбыта (килограмынан), бэһискэ—үүт табаарыната (бырыһыанынан).

Карл Маркс	**14,6**	**8,8**	**14,1**	**3,3**	**91,7**
Суоттуусай	21,7	13,8	22,4	5,0	96,3
Хатылы	9,4	6,7	9,9	6,7	95,7
Болтоҥо	12,3	7,1	12,5	4,2	96,7
Эрилик Эристиин	**25,8**	**22,0**	**25,3**	**3,2**	**89,5**
Хоптоҕо	9,3	5,9	8,7	4,6	87,0
Хадаар	4,2	5,0	4,4	2,1	95,2
Хайахсыт	4,2	5,2	4,4	2,5	92,8
Чакыр	8,1	5,9	7,8	3,4	88,8
«Чурапчы»	**21,3**	**22,5**	**22,7**	**3,2**	**89,6**
Сылаҥ	8	7,7	8,1	3,4	87,5
Килэҥки	6,5	7,1	7,6	3,5	96,9
Арыылаах	4,0	5,6	4,6	2,2	92,5
Түөйэ	2,8	2,1	2,4	4,3	75,0
«Мындаҕаайы»	**20,7**	**20,3**	**20,5**	**4,3**	**95,6**
Болугур	12,3	12,0	12,6	4,4	100
Соловьев	8,0	7,6	7,6	4,3	88,7
Хахыйах	0,4	1,3	0,3	3,0	100
«Мугудай»	**14,3**	**19,7**	**17,0**	**3,0**	**100**
Маралайы	2,7	5,2	3,4	1,6	100
Чыаппара	3,0	5,2	3,8	2,7	100
Толоон	4,5	4,8	4,9	7,0	100
Төлөй	4,1	4,5	4,9	3,6	100
Оройуон үрдүнэн	**118,4**	**107,2**	**122**	**3,6**	**93,4**
1989 с.	**111**	**—**	**122**	**3,4**	**95,0**

Ааспыт нэдиэлэҕэ иннинээҕи нэдиэлэтээҕэр үүт валовой ыама 0,8, государствоҕа туттарыы 7,3 центнеринэн, үүт сыата 0,107 уонна табаарыната 2,4 бырыһыанынан таҥнары түстэ. Совхозтарга нэдиэлэ устата 127 ынах төрөөтө, 107 ынах уолла.

Ааспыт сыл тохсунньутааҕар сиэмнээҕэр үүтү валовой ыаһын 7,4 центнеринэн, биир ынахтан ыахтан үүтү ылыы 0,2 килограмынан үрдүк. Ол эрээри ынах ахсаана 11-нэн аҕыйах.

Совхозтарга саҥа төрүөххэ, ынаан 9 термоклетка, 92 индивидуальнай клетка уонна 19 төрөтөр бокс бэлэмнэннэ. Оройуоҥҥа баар 16 телятниктан 4-дэрэ бэлэмнэннэ.

Үүт хаачыстыбатын улаатыннарыыга күттүөннээх үлэ ыытыллыбатын түмүгэр ааспыт сылга совхозтар туттарбыт үүттэрин 65 бырыһыана бастакы суортунан туттуллуута таабын оннугар 52,4 эрэ бырыһыана бастакы суорка барда. Маныаха оройуоҥҥа хаачыстыба бопуруостарынан анаан-минээн дьарыктанар специалист суоҕа улахан итэҕэһинэн буолар.

Сыллааҕы үүт 55,2 бырыһыана сайыҥҥы түөрт ыйга ылыллар. Манан сибээстээн үүтү сөйүтүү бопуруостарынан билиҥҥиттэн дьарыктаныахха наада. Холобур, муууһу кулун тутар 15 күнүгэр диэри бэлэмниэхтээхпит. Маныаха 1 тонна үүтү сөйүтүүгэ 1 кубометр муус наада буоларын учуоттуохха.

Бу күннэргэ бары совхозтарга бастакы уочаракка быыбар бопуруостара туруорулаллар. Ол сээрэээн, производство тэрээһин [illegible] бопуруостара олоно үүрүттэн туруорууохха сатаммат. Икки сүрүн бопуруоста тэҥҥэ тутуохха.

Р. СОФРОНОВА,
ОАПХ диспетчерэ, зоотехник.

Дойдубут ааспыт сылга

ССРС Госкомстатын иһитиннэриитэ

Биһиги дойдубут 1989 сылга социальнай-экономическай сайдыытын туһунан ССРС Госкомстатын иһитиннэриитэ бэчээттэннэ. Иһитиннэриигэ ааспыт сылга экономика тутулун уларыта тутууга, киһини социальнай хаһаччылааһыныгар уонна финансовай өртүгэн чэбдигирдиигэ туһуламмыт дьаһаллар олоххо киллэриллибиттэрэ бэлиэтэннэ. Норуот туттар табаардарын оҥорон таһаарыы производство средстволарын оҥоруутааҕар урутаан иһэр тэтиминэн үүнүүтэ ситиһилиннэ. Оборонай промышленноһы конверсиялааһын саҕаланна. Социальнай эйгэҕэ инвестициялары угуу баһыйар буолла. Норуот олоҕун уйгутун үрдэтиигэ сылга бэлиэтэммит киирбиһи дьаһаллар олоххо киллэриллиилэр. Пенсиялар алын кээмэйдэрэ улаатыннарылыннылар.

Ааспыт сылга валовой национальнай бородууксуйа (сыаналар дьиҥнээх улааталларын сабыдыалын туоратан туран) 3 бырыһыанынан, оҥоһуллан тахсыбыт национальнай дохуот 2,4 бырыһыанынан, общественнай үлэ оҥорумтуота 2,3 бырыһыанынан үүнүүлэрэ ситиһилиннэ. Хаһаайыстыбаҕа саҥа формалары туттуу кэҥиир. Ааспыт сыл бүтүүтүгэр арендаҕа бэдэрээтинэн 1332 промышленнай предприятие, 731 тутар тэрилтэ, 4911 колхозтар уонна совхозтар, 988 розничнай эргиэн предприятиелара, 1043 общественнай аһылык предприятиелара, 138 нэһилиэнньэ олох-дьаһах өҥөтүнэн хааччыйар предприятиелар уонна эмиэ атыттар үлэлээтилэр.

Ону таһынан дойдуга экономическай быһыы-майгы уустугун курдук уустук. Туттуу рыногар тыҥааһын улаатта. Экономика сайдыытын динамизмэ мөлтөөтө. Дойду экономическай уонна социальнай сайдыытын сыллааҕы былаана үгүс дьоһуннаах көрдөрүүлэргэ толоруллубата. Ис государственнай иэс 400 миллиард солкуобайга чугаһаата. Харчыны эргиирэ таһаарыы 1988 сыллааҕы таһымы 56 бырыһыанынан сабырыйда уонна 18 миллиард солкуобайтан ордук буолла.

1988 сылы кытары тэҥнээтэххэ туттуулар табаардарга уонна төлөбүрдээх өҥөлөргө сыаналар дьиҥнээх үүнүүлэрэ 2 бырыһыаныгар тэҥнэстэ. Төлөрүллүбэтэх көрдөбүл («сабыылаах инфляция») улаатыытын киллэрэн туран, туттуу секторыгар инфляция кээмэйэ 7,5 бырыһыаҥҥа тиийдэ.

1990 сыл саҕаланыытыгар ССРС нэһилиэнньэтин ахсаана 288,8 мөлүйүөн киһи буолла. Норуот хаһаайыстыбатыгар 139 мөлүйүөн киһи үлэлээтэ. Үлэлиир дьоҕурдаах нэһилиэнньэ уопсай ахсааныттан 13 мөлүйүөн киһи общественнай производствоҕа дьарыктаммата. Үлэ күүһүн ресурсалара баалларын үрдүнэн, хас да предприятиелэргэ үлэһит миэстэлэр үлэһитэ суох турдулар.

Норуот хаһаайыстыбатын бары салааларыгар үлэ дьиссипилинэтэ мөлтөөтө, бобуллар, тохтоон туруулар элбээтилэр, мииннэ бара-кэлэ туруулара улаатта. Ааспыт сылга забастовкалар түмүктэригэр 7 мөлүйүөнтэн тахса киһи-күнэ сүтэриллиннэ.

Норуот хаһаайыстыбатыгар рабочайдар уонна сулууспалаахтар ыйдааҕы орто хамнастара 1988 сылга 220 солк. этэ буоллаҕына, 1989 сылга 240 солкуобайга тиийэ үрдээтэ, колхозтаахтар үлэлэрин төлөбүрэ 182 солкуобайтан 196 солкуобайга тиийэ улаатта. Нэһилиэнньэ туттуу общественнай фондаларыттан 187 миллиард солкуобай суумалаах төлөбүрдэри уонна чэпчэтиилэри ылла, ол 1988 сыллааҕытааҕар 11,6 миллиард солкуобайынан элбэх. Олор 50 бырыһыаннарын кэриҥэ харчынан төлөбүрдэр буоллулар.

Ааспыт сыл устата 128,1 мөлүйүөн квадратнай метр уопсай кээмэйдээх 2,2 мөлүйүөн квартира тутулунна. Бу пятилетка сылларыгар аан бастаан олорор дьиэлэри үлэҕэ киллэрии былаана дойду үрдүнэн толоруллубата. Туһаҕа иннинээҕи сыллааҕар 4,3 мөлүйүөн квадратнай метрынан аҕыйах олорор дьиэлэр бэриллиннилэр.

1989 сылга промышленнай производство үүнүүтэ 1,7 бырыһыаҥҥа тэҥнэстэ, онуоха промышленность «Б» бөлөҕүн бородууксуйатын үүнүүтэ 4,8 бырыһыаҥҥа, «А» бөлөх кээмэйэ 0,6 бырыһыаҥҥа тэҥнэстэ.

Агропромышленнай комплекс бородууксуйатын уопсай кээмэйэ (тэҥнэниллэр сыаналарга) 475 миллиард солкуобайга тэҥнэстэ уонна 1988 сыллааҕытынааҕар 1,9 бырыһыанынан үүннэ. Тыа хаһаайыстыбатын валовой бородууксуйатын былааннаммыт үүнүүтэ ситиһиллибэтэ. Общественнай тыа хаһаайыстыбатыгар үлэ оҥорумтуота, үлэлээччилэр ахсааннара 0,7 мөлүйүөн киһинэн аҕыйаан турдаҕына, 5 бырыһыанынан үрдээтэ. 1989 сылга колхозтар уонна совхозтар 45 миллиардтан тахса солкуобай барыһы ыллылар, тыа хаһаайыстыбатын производствотын рентабельноһа 31 бырыһыан буолла. Исчислиэхтээх хаһаайыстыбалар ахсааннара сарбылынна.

Бурдугу, хортуоппуйу, подсолнечниканы оҕуруот таһаарыытын улаатыннарыылынна, сахарнай свеклаҕа үрдүк үүнүүтэ хомуллунна. Ону таһынан 1988 сыллааҕытааҕар аҕыйах оҕуруот аһа, виноград уонна хлопок ылылынна. Государственнай ресурсаларга 59 мөлүйүөн тонна, эбэтэр государствоҕа кэриллүбүтүгэр 27,3 мөлүйүөн тоннанан аҕыйах бурдук киирдэ. Уопсай Союз фондуттар 1989 сылга киллэрии былаана эт уонна эт бородууксуйаларыгар 95 бырыһыан, үүт уонна үүт бородууксуйаларыгар 99 бырыһыан толорулунна.

Ааспыт сылга тыа хаһаайыстыбата 1988 сыллааҕытааҕар аҕыйах тракторданы, тракторнай культиваторданы, почваҕа минеральнай уонна органическай уоҕурдуулары киллэрэр массыыналары, силэһи уонна сиэнэ аһылыгын хомуйар комбайннары, ынах ыыр установкалары уонна бурдук хомуйар массыыналары ылла.

Агропромышленнай комплекса, тыа хаһаайыстыбатын производство средстволарынан хааччыйар салаалары киллэрэн туран, сайыннарыыга үбүлээһин бары источниктарын суотугар 67 миллиард кэриҥэ солкуобай, эбэтэр норуот хаһаайыстыбатыгар бүтүннүүтүгэр уопсай кээмэйтэн 31 бырыһыана, туһаныллынна.

ССРС Госкомстатын иһитиннэриитигэр 1990 сылга ССРС экономическай уонна социальнай сайдыытын Государственнай былаанынтан уонна ССРС государственнай бюджетыттан тахсар соруктар бары үлэ коллективтарын үлэлэрэ түмүктээх буолуутун үрдэтэри модьуйаллар диэн бэлиэтэнэр. Үүнэ суобастаах, үрдүк оҥорумтуолаах үлэ эрэ 1990 сыл тыырыллыбыт соруктарын ситиһиилээхтик толорууга уонна уон үһүс пятилеткаҕа дойду иһин дьүүстэхтик сайдыытыгар материальнай төрүтү үөскэтиигэ мэктиэни буолуоҕун сөп.

(ССТА).

✦ *Партийнай олох: идеологическай үлэ* ✦

Хамнаска эрэ хамсыырдааҕар

Мин, 36 сыл партийнай стажтаах, 70-ча саастаах кырдьаҕас киһи, кэнэҕэски хайаан да олорбут олохпун ырытаалаан-ырытан көрөн баран, эдэр ыччаттарга сүбэ бэрээдэгинэн саҥабын кылгастык этэхпин баҕарабын.

Мин эдэр этим, үчүүталлыырым, республика хаһыаттарын ааҕар, аҕыйах суруналы өдөрөн-дөдөрөн көрөр этим. Кэлэйбин кинигэн да илаҕэйэ суох, молунпук саннаҕарым.

Ити санаабын ССКП историятын үөрэтэр кырһуоска сылдьыбытым, марксизм-ленинизм төрүттэрин үөрэтиим түгэнэри оҕсубута. Улуу үөрэх дириҥ-далай санааларын билим истэҕим ахсын урукку билиим муоратын хаанпыла ылыллыбытын саҕатын, дуона суоҕун айдообутум.

Марксизм-ленинизм төрүттэрин үөрэтииттэн 2 цитатаны хаһан да умнубаттык өйбөр-сүрэхпэр иҥэрбитим, этиим-хааным бэринэн түрэп ылыммытым. Бастакыта — «Бытие определяет сознание людей» (Ф. Энгельс). Иккиһэ — «Если человек трудится только для себя, он может и пожалуй стать знаменитым ученым, великим мудрецом, превосходным поэтом, но он никогда не может стать истинно совершенным и великим человеком» (К. Маркс).

Бу икки улуу болүһүөнтэр этиилэрэ кэлин өйтүүлэрэ тосту үлэрыта тутуубар тиирдибиттэрэ. Билигин, кырдьан олорон, өскөтүн мин бэрэттан-бары аккаастанаакнастана, хамнастаах үлэбин мүлчү-хачы толоро-толоро дьиэбэр бүтэн сыппытым, общественнай өйтөн-санааттан тэйбиттим буоллар, эһэм-эбэм, хос эһэм өйүттэн-санаатыттан улаханнык дириҥнэ суох этим дии саныыбын.

1950 сыллаахтан саҕалаан өйү-санааны эрчийдэххэ, билиини дириҥэттэххэ табыллыбыты диэн, пропагандистыыр, лектордыыр үлэҕэ тылламмытым, мунньахтарга сылдьар, онно бэйэм санабын аһаҕастык этэр позицияҕа турбутум. Ити мээхэ олох оҥуулун оҥорсор общественнай сорудахтары толорор итэҕэли ыларбар олук уурбута. Дьиэ да, тылынан эрэ куйаарга сылдьар, мунньахтарга тыл эрэ этинэн эрэ кыырар, олоххо буоллаҕына чооруос түмсуя да саҕа туһалааҕы оҥорбот киһини дьон-сэргэ тута билэр уонна оннуктары бэрт түргэнник тохтотор. Оннук лидер эппит тыла дьылаттан араххыйа суохтааҕа улахан кэрдэбүл. Оттон сыыһа-халты санааларыннаан дьону бутуйбат туһугар элбэҕи билиэххэ наада.

Ити күннэргэ гела партийнай бюро секретарын, нэһилиэк Советын депутатын үлэлэрэ мээхэ араххыспат аргыстарым буолбуттара. Билигин ааҕан көрдөхпүнэ, барыта 39 сыл устата пропагандистынан, 36 сыл устата лекторынан үлэлээбит эбиппин, нэһилиэккэ 25 сыл устата депутатынан талыллыбытым, итиэтэн 22-гэр исполком чилиэнэ этим, 15 сыл устата сыахтааҕы партийнай тэрилтэни салайбытым, колхоз, кэлин совхоз партокомун чилиэнинэн 10 сыл устата талыллыбытым. Киһи сылтан сыл араххыбакка биир общественнай нагрузканы толордоҕуна, салҕар, мадкылар дииллэр. Оттон мин ити сыллары, чычаах түннүгүтэн элэс гыммытын курдук, түргэнник ааһтылар дии саныыбын. Сыл ахсын сыаллаах-соруктаах, үлэбэр саҥа киллэриилээх буоллаххына, салгыбаккын, өссө тэптэн үлэлиэххин, идеяҕын олоххо киллэриэххин баҕараҕын. Сорохтор общественнай үлэни ... толорбулпут, олохпут үчүгэйин онно барарбыппыт, онтукабыт тэлэбүрэ хаһна баарый, билиҥҥи букатын умнууга хааллыбыт диэн сүгхараллар. Киһи умнуллуо суохтаах, ол туһа туспа. Ол эрээри дьон-норуот туһугар үлэлээбиттэн кэмсинэр, онно тэлэбүр көрдүүр сыыһа дии саныыбын. Бэйэ эрэ үтүө, үчүгэй буоларын туһугар олорор дьонтон сэрэниэххэ. Мин олоҕум устата элбэх общественнай үлэни толорбуппуттан үөрэбин, киэн туттабын. ССКП райкома, райсовет исполкома мин общественнай үлэбэр күүскэ дьарыктаныыбын сыаналаан нар Саха АССР культуратын үтүөлээх үлэһитин аатын ыларбар мэктиэлээбиттэрэ, персональнай пенсияҕа таһаарбыттара. Түгэн костуубутүнэн, киниэргэ махталбын тиэрдэбин.

Эдэр дьон, хамнастаах эрэ үлэнэн мунгурданы, общество олоҕун норуот бэйэтэ салайар кэмэ кэлбитигэр бэйэ эрэ кууһунатын иһигэр бүгүү дойдуга, төрөөбүт норуот сайдыытыгар бүтүннүүтүгэр оҕсуулаах буолуохтаах өйдүөхтүттүн наада. Хаһыаттан, суруналтан наар сенсационнай эрэ өттүн талан ааҕыы киһиэхэ биэрэрэ кыра, өй-санааны олор үһүгуннарбаттар. Оннук түгү ааҕары эмиэ көрүөххэ. Мунньахтарга бэйэҕит санааҕытын сайһылаан эппиккит. Ону үксүгэр тылгыт сайдыбатаҕыннан быһаарабыт. Ол да баара буолуо. Ол эрээри санааҕыт кутталлааҕа үүстэн наадалааҕын булан ылбат буолуугут, чоҥчу бопуруостары төрдүк-төбөтүн булан ылбаккыт буолар дии саныыбын. Өссө төгүл этэбин: элбэҕи, бэйэ сайдарыгар наадалааҕы булан ааҕыахха. Иккиһинэн, ол билиигит бэйэҕит эрэ үүһаҕытыгар хаалбатын, тулалыыр дьоҥҥо бүтүннүүтүгэр тиийэрин ситиһиҥ. Оттон онуоха общественнай үлэ ордук табыгастаах форма. Кини киһини итэр, сайынкарар улахан кыахтаах. Эдэрдэр, ону мүлчү тутуҥаҥ. Санааҕытын мунньахтарга, хаһыатынан аһаҕастык этиҥ, туруорсуҥ, эһиги бэйэҕит табаҕытын дакаастааҥ, олоххо көрдөрүҥ. Ол олоххо бэлэмнээнигитигэр эмиэ улахан көдьүүһү биэриэҕэ.

Аҕыйах тылы нагрузкалары үлэлэрин туһунан. Мин тус бэйэм оройуон иһинэн суолталаах нагрузкалары толороротон биирдэ эрэ буолбакка, хас да төгүлдэн ... турабын. Общественнай нагрузка киһи тустаах үлэтин, балаһыанньатын, билиитин-көрүүтүн толору учуоттуур буолуохтаах. Билигин пенсионердары общественнай олоххо тардыыга чуолкай ньыма булулла илик. 55 сааһыттан общественнай олохтон туораабын, дьиэ да, хаабыта тэгвээх. Атын эр түгэн пенсионеры общественнай үлэнэн дьарыктан диэн кыһэйэр эмиэ табыгаһа суох курдук. Онон, мин санаабар, икки өртүттэн сөҥнөһөн бочуоттаах сынньалаҥҥа олорооччулар бэйэлэрин баҕа өртүлэринэн биирдии общественнай суолталаах нагрузканы толороллоро наада.

Быһата, хамнаска эрэ хамсыырдааҕар общественнай үлэни толоруу киһини итэр, олоххо үөрэтэр күүһэ улахан. Ону туһаныахха.

Л. ДЬЯКОНОВ,
Саха АССР культуратын үтүөлээх үлэһитэ.

✦ *Хаһаайыннааһын механизма* ✦

КЭСКИЛЛЭЭҔИ ӨЙҮӨХХЭ

Бэйиҥи Субуруускай аатынан совхозпутугар коллективнай бэдэрээтинэн, арендаҕан үлэлээһини ордук кэнники икки-үс сылга дьон ааҕан-суоттаан үлэлээһиннэригэр, экономика төрүттэрин үөрэтиилэригэр, бэйэни бэйэ салайыныытыгар биһигэ оскуолаҕан буолла.

Биллэрин курдук, уһун сылларга ким тоһо бородуукуйаҕы оҥорон таһаарбытыттан тутулуга суох, үлэлиир миэстэтигэр бэлиэтэммитинэн, «хамсаабытынан» хамнас ааҕсан кэлбит буолан, умнуута хаалбыт экономическай ааҕан-суоттаан үлэлээһини саҥалыы үөрэтэбит.

Бэдэрээт — урукуттан туттуллар ньыма. Совхозка билигин даҕаны түтүугуга, оттооһуҥҥа, о. д. а. үлэлэргэ мэлдьи туттуллар. Арендаҕы ылар буоллахха, быһаччы этэр уустук. Биллэрин курдук, аренда социалистическай экономикаҕа саҥа туттуллар. Онон, бастатан, аренда туһунан Сокуон биһиргэниэн наада. Ол эрээри арендаҕа бастакы холонуулар үчүгэй түмүктэри хайыы-үйэ биэрдилэр. Ордук бородууксуйаны ылыыны үрдэтиигэ, үлэҕэ сыһыаҥҥа. Ол курдук, урукку өртүгэр ферманан биир ынахтан 2000 кг үүтү ылыы сэдэх эбит буоллаҕына, бу ааспыт сылга совхозка 3 ферма ити кирбиини аһарда. Ордук дьоҕус 30—50 ынахтаах дьиэ кэргэн эбэтэр аймахтыылар фермаларын үлэлэрэ таһаарыылаах буоала. Ол курдук, Кривошапкиннар, Платоновтар биир ынахтан 2400 кг тиийэ ыаттылар. Оттон уопсай дуогабардаахтар икки ардыларыгар баар уонна тахса турар итэҕэстэргэ кэлэҥник тохтуом этэ. Манна сүрүн итэҕэһинэн дуогабардары оҥорсууга үлэ тэрээһиниттэн сибээстээх араас мөккүөрдэр уонна олор бородууксуйаны ылыыга, хаачыстыбатыгар охсор түбэлтэлэригэр туох саҥнылар туттуллуохтаахтарын туһунан балаһыанньа оҥоһуллубатын ааҕыахха сөп.

Подразделениелар икки ардыларыгар сыһыаннаһыылар учуоттамматахтара эмиэ кистээн таҕыста.

Аны расчетнай сыаналары да оҥоруута сыыһалары элбэх. Холобур, улахан былааны ылынааччылар кыра былааны ылынааччылардааҕар ордук балаһыанньаланаллар көрүллүбэтэх. Былаара көрүллүбэтэх бородууксуйаны таһынан бородууксуйаны аахсыы уратылара эмиэ дуогабардарга сырдатыллыбатахтар.

Отделениелэн кэлим арендаҕа киирииигэ, биллэн турар, отделение салалтата бэйэтин инициативатын, интэриэһэ уонна дьоҥну биир сылга түмүүгэ, тэрийиигэ үлэтэ наада. Оттон үлэһиттэр өртүлэриттэн бу саҥа дьылаҕа толору итэҕэл уонна тылын ааҕах дьылаланан көмө эрэйиллэр. Мин санаабар, туох-ханнык иннинэ, бастайааннай састааптаах коллективтар наадалар, ордук фермаларга бу өртүнэн билигин Хатылы отделениетэ мөлтөх балаһыанньалаах. Уу баһарга, үүт таһарга эмиэ эрэллээх дьоннор туруоруллуохтаахтар. Кинилэр экипаажнай систиэмэнэн өрөбүллээх үлэлиилэрин тэрийэр уонна хамнастарын саҥалыы көрөр сөп этэ. Бу саамай кини суолталаах үлэлэр. Практикаҕа кэстүбүтүнэн, кэлим аренда биирдиилээн подразделениелар сыһыаннаһыылара сайдыыларыттан сыыйа бэйэтэ үөскүүрэ эрэллээх буолуон сөп.

Аны социалистическай куоталаһыыны тэрийиигэ тохтуур тоҕоостоох. Ааспыт өртүгэр фермалар икки ардыларыгар куоталаһыы сүрүн көрдөбүлүнэн үүтү ыаһын буолара. Бу, биллэн турар, ситэтэ суох. Быйылгыттан экономическай көрдөрүүлэр киллэриллэлэрэ былааннанна. Уопсайынан, куоталаһыы усулуобуйатын оҥоруута даҕаны, түмүгүн таһаарыыга даҕаны куоталаһааччылары бэйэлэрин сирэй көрсүһүүлэрэ кэдьүүстээх буолсу. Маны таһынан коллективтар хардарыта сирэй куоталаһыыларын көҕүлүүр балаһыанньа оҥоһуллуохта. Манна аҕардас үлэ эрэ буолбакка, спортивнай, культурнай дьаһаллар эмиэ учуоттанныылар.

Үүтү, эти элбэтиигэ нэһилиэнньэ үлэһит күүһүн толору туһаныы биир суолунан ыалларга сүөһүнү арендалааһын буолуон сөп. Холобур, ... быһаччы үлэлиирэ ... суох дьиэ хаһаайыстыбаларыгар уонна үлэни кыайар пенсионердарга кырата 4-5 ынаҕы биэрэн хас биирдии ынахтан 1600 кг итэҕэйэ суох үүтү ыыр, төрүөхтэриттэн түөрт гыммыт үһүттэн итэҕэһэ суоҕун туттарар түбэлтэлэригэр совхозка ... курдук көрөр ... тарын, падбаакалаарын ... ҕан туран. Оччотугар эрэ ынаар-ыаммат ынахтардыкан сылдьар ынахтары толору ыыр кыахтанабыт. Биллэн турар, совхоз өрүттэн кинилэр хотонноорун кэргэттиилэригэр комо, отунан, бурдугунан хааччыйыы наада. Маннык сүөһүнү арендалаһыыны уонна ити үөһэ этиллибит быраантары производстваҕа быһаччы үлэлиир кыахтара чахчы суох дьоҥҥо отделение совета, профком көҥүллүөхтэрин сөп.

Иккиһинэн, ... тыынан биэс сылтан итэҕэһэ суох болдьоххо дуогабардаһан үлэлиир тахсар кэргэннэлэргэ уунан иттиллэр мас дьиэлэри биир-икки сыл иһигэр тутан биэриэхэ сөп. Маннык дьиэ сыанатын ороастыы ааҕыахха. Холобур, биэс сыл устата биирдии ынахтарыттан ортотунан 2000 кг үүтү ыатахтарына 50 бырыһыанын, 2500 кг уоһэни ыатахтарына босхо эгин диэн. Оттон үлэлиир сылдьар уонна дьиэлэх ыанньыксыттар салгыы үс—биэс сылга дуогабардаһар түбэлтэлэригэр дьиэлэрин ... итэҕэр системаны киллэриини эгин көрүөххэ сөп.

Ити барыта, сатаан тэрийдэххэ, кэдьүүһү эрэ биэрэр дьаһаллар. Ол эбэтэр миэстэҕэ сүөһүттэн ылыллар бородууксуйаны дэлэтиигэ сыаллаахаллар. Онон аренда бары көрүҥнэрин сайыннарыыга уратыы болҕомтолоохтук уонна кэскиллээхтик сыһыаннаһыахха, кыра да саҥалааһыннары туруулаһан айүөххэ.

В. ЕРШОВ,
Субуруускай аатынан совхоз профкомун председателэ.

ЗИЛОВЕЦТАР АЙДЫЛАР

МОСКВА. ЗИЛ саҥаны айааччылара медицинскэй инструмент ыраллаах буолуутун үрдэтиигэ көмөлөстүлэр. Кинилэр вакууммга элэйбэт бүрэдэһини үөскэтии ньыматын айдылар, бэрэбиэркэлээтилэр уонна олоххо киллэрдилэр. Ол инструмент бэҕэ буолуутун эрэ буолбакка, костүүтэ кэрэ, гигиеническай уонна дьэбиҥҥэ ылларымтыата суох буоларын хааччыйар. ЗИЛ поликлиникатын инженердэри кыттыа ыкса сибээстээх үлэлээбит врачтара саҥа айымньы туһаныллар өйгөтүн биллэрдилэр.

(ССТА).

Сыраларын биэрэн

«Доруобуйа — 2000» программанан салайтаҕан, оройуоннааҕы киин балыыһа элбэх ахсааннаах үлэһиттэрэ дьон-сэргэ доруобуйатын тупсарар туһугар туох баар билиилэрин биэрэн — сыраларын ахсыбакка үлэлииллэр.

Биир бастыҥнарынан физиокабинет үлэһиттэрэ «Бочуот Знага» орденнаах врач Афанасий Иннокентьевич Пермяков, медсестралар Полина Габышева, Людмила Попова буолаллар. Манна кирдэххэ, үлэһиттэр эмтэнээччилэргэ тэҥ, холкуй, эйэҕэс сыһыаннара киһиэни сынньатар, уоскутар. Оттон бу кабинет үлэтэ түбүктээх. Һарынаҕа ... тахтар мэлдьитин элбэх буолаллар. Эмчиттэр эрэбүлэ суох үлэлииллэр.

Врач А. И. Пермяков — оройуоҥҥа уһуннук үлэлээбит специалистартан биирдэстэрэ. Кини дириҥ билиилээх, үлэҕэ опыттаах, үрдүк культуралаах уонна дьоҥҥо-сэргэҕэ ытыктанар. Туруорууллубут диагностарга Афанасий Иннокентьевич сөптөөх физиопроцедуралары анааһына, үгүс сүбэтэ-амата, кыһамньылаах сыһыана биһигини, эмтэнээччилэри, улаханнык астынарар.

Куруук үөрэнэтэ, сыл дьыл-сылаас миччэйиннэ сылдьааҕар физиокабинет биир тутаах үлэһитэ — массажист Полина Габышева. Кини үлэһит быһыытынан опыта, сатабыла, эмтэнээччилэргэ амарах сыһыана хайа баҕарар марыһаххар эмп тэҥэ буолар. Ол, биллэн турар, ыарыыны кыайарга, үтүөрэргэ эрэмньини угар.

Медсестра Людмила Попова саҥата-иҥэтэ суох сылдьан барытын бутарар-оҥорор, бокуой булбат. Физиопроцедуралары сатабыллаахтык оҥорор.

Оройуоннааҕы киин балыыһа физиокабинетын специалистарын үтүө суобастаах үлэлэрин түмүгэр элбэх эмтэнээччилэр үтүөрбүт, ыарыыны умнан, дьону-сэргэни кытта тэҥҥэ хаамсабыт, үлэлиибит. Ити иһин эһиэхэ, үрүҥ халааттаах аанньалларбытыгар, физиокабинет коллективыгар махталбыт улахан.

Эмтэнээччилэр Л. ЕГОРОВА, А. УСТИНОВА, И. НИКИФОРОВА.

Чурапчы оройуонун байыаннай комиссарын БИРИКЭЭҺЭ

1989 с. ахсынньы 23 күнэ № 242 Чурапчы с.

1. «Бары бүттүүн байыаннай эбээһинэс туһунан» ССРС Сокуонугар олоҕуран, 1990 сыл олунньу 12 күнүттэн 16 күнүгэр диэри 1973 сыллаахха төрөөбүт гражданнары Саха АССР Чурапчы оройуонунааҕы призывной участокка сыһыаран суруйуу биллэриллэр.

2. Сыһыаран суруйууга 1973 с. тохсунньу 1 күнүттэн ахсынньы 31 күнүн хабан туран төрөөбүт Чурапчы оройуонун территориятыгар бастайааннай олорор быстах олорор бары дьоннор, ону тэҥэ урукку өртүгэр араас биричиинэнэн сыһыаран суруйууну барбатах аҕа саастаах гражданнар кэлиэхтээхтэр.

3. Призывной участокка сыһыаран суруллуохтаах бары гражданнар Чурапчы сэлиэнньэтигэр оройуоннааҕы Культура дьиэтигэр чопчу персональнай бэбиэскэ ... ыҥырыллыбыт күнүгэр уонна чааска, олохо аттаммыт докумуоннары илдьэ кэлэллэр. Ханнык эмэ биричиинэнэн персональнай бэбиэскэни туппатах гражданнар 1990 сыл олунньу 16 күнүн иһигэр тус бэйэлэрин туохтуур докумуоннарын илдьэ ыҥырыллыбыт аадырыска кэлэр эбээһинэстээхтэр.

«Бары бүттүүн байыаннай эбээһинэс туһунан» ССРС Сокуонугар олоҕуран, предприятиелар, учреждениелар, тэрилтэлэр, совхозтар уонна үөрэх заведениелары салайааччылара призывной участокка сыһыаран суруллуохтаах гражданнары сыһыаран суруйууга сылдьарга наада буолар кэмгэ босхолуур ... оройуоннааҕы байыаннай комиссар биримэтигэр кэлэллэрин хааччыйар эбээһинэстээхтэр.

Оройуоннааҕы байыаннай комиссар майор ТРИШКИН.

Киһини ора барытын, ордук, бииһиги курдук, тыа хаһаайыстыбатынан дьарыктанар олохторо сиртэн быһаччы тутулуктаах дьону, долгутар, санаабытын этэроитин эр... ир Сокуон — Сир туһунан Сокуон бырайыага ...ст бүттүүнүн дьүүлүгэр таһаарылынна. Онно сиринэн туһаныыны дьаһайар бырааб Советтарга бэриллиэхтээҕин, сири атыылааһын, атыылаһыы, бэлэхтээһин, талбытынан дьаһайыы көҥүллэммэтин, үүс өртүнэн ылыллыбыт [illegible] участактара, со... суох туһаныы... тэр таһаарыллыбыт ...ночооттору тэлээйэкки туран, аналлаахтарыгар төннөрүллүөхтээхтэрин туһунан сөпкө суруллунна.

Һаһилиэктэр сирдэрэ колхозтар, совхозтар, ону баһан бүтүн оройуоннар холбоһо-холбоһо арахсалларын, бөдөҥсүйэ бөдөҥсүйэ быһаарыйалларын кэмигэр улаханнык уларыйбыттара, сорох сирдэр сокуоннай хаһаайыттарыттан былдьаммыттара биллэр суол.

✦ Сир туһунан Сокуон бырайыагын дьүүллэһэбит ✦

Төрүт сирдэрбит төннөрүллүөхтээхтэр

Иһи бошпуруос сөҕүртаҕыта Болтоҥо нэһилиэгин олохтоохторун уопсай мунньаҕар дьүүлэппиннэ. Онно бу нэһилиэктэн сокуоннайа суох «Чурапчы» совхозка бэриллибит 800 гектар сири, Алексеевскай оройуонугар быһа аннылан барбыт Хара Үөт үрэҕин төттөрү ылары туруорсар комиссия тэрилиннэ. Автаммыт сирдэр чопчу Болтоҥо бас билиилэрэ буолларын түгүнан бигэргэтиэххэ сөбүй диэхтэрэ сорохтор.

Бастакыттан, уу ньуудьаҕай саастарыттан иһи сиргэ от оттообут, мас мастаабыт, бэйэлэрин төрүт-уус сирдэринэн билбит дьоннор билигин да бааллар. Иккиһинэн, үөһэ ахтыллыбыт комиссия 30-с—40-с сыллардаахха Болтоҥо нэһилиэгэр киирэр колхоздар кыраныыссаларын туһунан докумуону архивтан булла. Онно 1936 сыллааххэ нэһилиэккэ тэриллибит, «Өрүкүйэ», «Сухаһыт», «Байылыат», «Кыһыл сиэмэ», Габышев, Аржаков уонна Сталин ааттарынан артыаллар, кэлин колхоздар сирдэрэ хайаан барара чуолкайдык ыйыллар. Карта кордорөрүнэн, Аччаҕар нэһилиэгин кытта кыраныысса (билигин Сылаҥ, Кытаанах) Майа Баалы күөлүн арҕаа өртүгүн тахсан Наммараннаб Хатаачыыма күөлүн илин баһынан быһа охсон хоту Тээриһэ арҕаа өртүнэн тахсан Ньидьили үрүйэтинэн «Сухаһыт» артыал кыраныыссатыгар тиийэр. Кыраныысса быһыллыбыт өстуолбалара билигин да тураллар.

Кындалга тэриллибит түөрт артыал сэрии сылларыгар Кэбээйигэ, Булууҥҥа көһүүгэ барааннар, кэлин, 1947 сыллааххэ, холбоһон «Кыым» диэн колхоз буолбуттара. Магыаха сирдэрин барытын илдьэ киирбиттэрэ. Ол эрээри сир иолуогун төлөөһүнүгэр олуйтарын (өччөлөргө кыахтара кырата, тиийиммэттэрэ-түгэммэттэрэ бэрт буоллаҕа), элбэх сири госфондуга биэрбиттэрэ. 700-тэн тахса гектар сири «Победа» колхоз (билиҥҥи Эрилик Эристиин аатынан совхоз) 1956 сыллаахтан 1964 сыллааххэ диэри дуогабардаһан ылан сүөһү киитэн олорбута. Онно Наммара уонна кини тулатынааҕы алаастар киирэллэрэ. Итиги туоһулуур докумуоннар эмиэ бааллар. Кэлин иһи сирдэр бөдөҥсүйбүт Субуруускай аатыннан совхоз сирэ буолбуттара. Билигин «Чурапчы» совхоһу кытта биир эрдэххэ кытаанахтар оттуур сирдэрэ кыараҕас диэн, Наммараттан уонна онно эбии өссө хас да алааһы киниэлэргэ биэрбиттэрэ. 1978 сыллаахха иниэ совхоз—Субуруускай аатынан уонна «Чурапчы» совхоз—буола арахсыыга иһи уларсыллыбыт сирдэр анал ууураҕынан «Чурапчы» совхозка бэриллибиттэрэ. Иһи оройуон иһигэр.

Хара Үөт үрэҕэ үрүккуттан Аржаков, кэлин Стаханов ааттарынан колхозтар сирдэрэ этэ. Бу үрэҕи кэккэлэһэ Алексеевскай оройуон Дьыэбэгэнэ үрэҕэ сытар. 1967 сыллааххэ оройуон кыраныыссатын чуолкайдааһыныга Хара Үөт үрэҕин Дьиэбэгэнэни кытта биир үрэх оҥорон, аатын Дьиэбэгэнэ диэн картаҕа киллэрбиттэр. Иһи курдук Хара Үөт Алексеевскай оройуон сирэ буолан хаалбыт. Кэлин мөккүөр туран, Алексеевскай оройуон Хара Үөтү Чурапчы лесхоһугар төннөрбүт. Ону көрбүйлэр докумуон эмиэ баар. Онтон 1976 сыллааххэ оройуоннар кыраныыссаларын хаттаан чуолкайдааһыныга үрэх эмиэ төттөрү алексеевскайдарга бэриллибит.

Сир—биһиэхэ, тыа сирин олохтоохторугар, тыын бопнуруоспут. Совхозпут, нэһилиэкпит инники сайдыыта, экономиката бөҕөргөөһүнэ сири кытта быстыспат ситимнээх. Онон улуҕуруу сылларыгар хаһаайыстыбалары бөдөҥсүтүү, быһарытым уххаҥыгар түбэһэн бутуллубут кыраныыссалары чуолкайдыыр уолдьаста. Бииһиги санаабытыгар, нэһилиэнтэ кыраныыссаларын чуолкайдыыр, кэһиилэри чөлүгэр түһэрэр оройуоннааҕы комиссиины тэрийэр наада.

А. СЛЕПЦОВ,
Болтоҥо сельскэй Советын исполкомун председателэ.

✦ Улуу Кыайыы 45 сылын көрсө ✦

„АНЫ БИҺИГИ КИМЭБИТ...“

Суруктарынан очерк

Ытык сэрии бүппүтэ быйыл 45-с сыла. Ол эрээри алдьаркайдаах сэрии оҥорбут кэдээннэрэ билигин даҕаны дьоҥҥо аасыыты-буолбуту сайата буһэрдик сөҥүдүйэр...

Ахсынньы бүтэһик күннэриттэн биирдэстэригэр нэһилиэгинньэни олох-дьаһах оҥотүнэн хаачыйар комбинат коллективыгар мунньах ыҥырыллыбыта. Иһи күн сэллат эйэ тыын наҕар былоока хаалбыт бойобуой наҕараадатын — «Хорсуннун иһин» диэн, үгүстэр этэллэринэн, ордентан таһаах медалы кини кыыһыгар Татьяна Иннокентьевна Романоваҕа туттарыллыбыта.

x x x

Саллаат ким этэй, хаһан, ханна төрөөбүт-үөскээбит киһиний? Бииһиги кини туһунан туга билибитиий? Буойун аата-суола — Иннокентий Дмитриевич Егоров диэн. 1916 сыллааххэ Мындаҕаайыга төрөөбүтэ. 1942 сыллаахха Алаҕарга учууталлыы олорон военкомат бэбиэскэтин тутар. Киһини эдэркээн кэргэниттэн, учуутал иллээх олоҕуттан уотунан кырбаһар сэрии ньыргыйардаах толооно иһи курдук уһулу тардан ылар.

x x x

— Кыыһа Татьяна Иннокентьевна бииһиги музейбытыгар биэрбит суруктара бу бааллар, — музей директора В. Д. Инникина сөбүгэр халыҥ паапканы ылан биэрдэ.

Саллаат суруктара... Күн баҕаһээҥҥи курдук, эдэр киһи туһунан, ол тыһыс кэм түгэннэрин, саха саллаатын ахтылҕанын туһунан кэпсээн киирэн барбыттара. Суруктар Хайахсыыка олорор Анастасия Семеновна Егороваҕа туһуламмыттар. Бойобуой суолун-иһин хайалларынан суруктар олус интэриэһиннэр.

«Доҕорум, Настя.
... Мин сотору тэннэр киһи буолуом диэн эрэнэбин. Биллэрин курдук, эһиги миигиннэҕэр күһэҕэн усулуобуйаҕа хаалбыт. Онон мин түсүүлэр санаарҕыы олорор инадата суох. Сэрии иккис кэрдиитигэр киирдэ, аны немецтэр кимэр буолбатахтар, аны бииһиги кимэбит, Германия күүһэ өһүллүө, оччоҕо сотору Гитлер армията букатыннаахтык урусхал буолуо.
17. VI—42 с.»

Бу, арааһа, саллаат бастаакы суруктарыттан биирдэстэрэ. Иһи кэниттэн кэлбит суруктара маннык тыллар бааллар: «... **Алтыһыны бүтүүтэ госпитальтан тахсан чааска бараан иһэн илиим бааһа хаттаан аһыллан Клинцы куоракка кэлэн госпитальга хаттаан киирдим.**
Сэтинньи 28 күнэ, 1943 с.»

Сурук Орловскай уобаластан кэлбит. Бу суруктар кэтэхтэригэр түрбут саллаат бойобуой олоҕун саҕаленныта хайдах этэй? Маныаха урукку рота командира Г. Д. Ефимов оҥорбут ахтыытыгар этиллэр: «1942 сыл. Күһүн. Урал хайатын үрдүк арҕаһыгар турар Бершеть бааһыннай лааҕырыгар 40-с полк саһыҥҥы театрыгар бииһиги, саха саллааттара, Саха АССР тэриллибитэ 20 сылын бэлиэтээбиппит. Кыһыл знамя аатыгар, строй кинигэр тахсан автоматтаах связист Кеша Егоров илии баттыыр. Кини биэрбит тылын чиэстээхтик толорбута».

Г. Д. Ефимов кинилиин 1943 сыл олунньутугар диэри кэмнэ бииргэ сылдьыспыт. Демьяновскай ылаҥдарытан фашистары үүрсүбүттэрэ. Кудун тутарга Старая Руссаҕа остоох оборонатын көлү көтүүтэ кыттыбыттар. Бу тэҥэ суох күүстээх сэриилэр хабырыйсыыларыгар И. Д. Егоров баар хайыһарын бириэдэтэ аҕара сүтэн, кини 3-с гвардейскай салгыннааҕы-десантнай дивизия иккис полкатыгар связиһынан анаммыт. Итэгитэн ыла кинилэр бойобуой суоллара арахсыспыт.

Иннокентийы, иһи иккис сурукар эппитин курдук, сэтинньитээҕи бааһырыытын кэниттэн өссө биир суол ыарахан кыргыһыы толооно күүтэрэ. Ол — Курскай-Орловскай тоҕой этэ. От ыйын 5 күнүгэр 1943 сыллаахха немецтэр сэриилэрэ кимэ киирбиттэрэ. Иннокентий баар дивизията түөрт кистээх сири суоссатыы хааман кэлэн, окуопа хастан, Юдинка дэриэбинэҕэ бөҕөргөтүнэн сыппыта. Үс түүннээх күнү быһа өстөөх атаакаларын хорсуннук төттөрү охсубуттара. Бу сэриигэ иниэ уга тоҕолоҕор ыараханнык бааһырар.

Саллаат кэргэнигэр, оссо оборонаҕа сытан, суруйбутуттан быһа тардыныы биэрэбин: **«Настя, привет! Доруобайбын уонна бүүс-бүтүммүн. Саас кулун тутарга Хотугу фроҥҥа биэс хонуктаах сэриигэ сылдьыбытым. Билигин Курскай уобаласка оборонаҕа сытабын. Сэрии бииһигиттэн ыраах, тыһаҕа хам-түм иһиллэр. Сахалар манна букатын аҕыйахтар. Чурапчыттан кими да көрсө иликпин. Эһиги миэхэ бу кумааҕы сирэйигэр суруллубут аадырыһынан суруйуҥ. Көрсүөххэ диэри быраһаайдарыҥ.**
26. V—43 с.»

Саллаат дьоммун айымам диэхтиирэ буолуо, эрэйин-муҥун туһунан сочччо-баччa суруйбат эбит. Ол оннугар байыаннай искуустубаны хайдах-туох баһылаан эрэрин, сэрии киһи психологиятыгар сорох өрүттэри уларытарын туһунан этэр. Ону бу да суруктан дьэҥкэтин өйдүөххэ сөп: **«Эһиги хаһыаттан билэргит курдук, немецтэр кимниилэрэ саататтаахтык тоҕунна. Сэрии хаана-сиинэ, өлүүтэ-сүтүүтэ суох буолбат. Фроҥҥа сылдьыбыт кэмнэр иһиннэн хартыынаҕа үөрэнэн хааллым. Миигинэ, снаряд көтөн кэлиитин сатаан араарарга үөрэммит туһабыһы бу тыыннаах хааллым. Кэмигэр охтон биэрбэтэҕин буоллар, миигин сотон кэбиһиэ этэ. Букатын чугас дэлби барбыта»** диэн иһи сыл от ыйын 19 күнүгэр, тоҕолоҕор бааһыран да олордор. Орловскай уобалас Колпнянскай оройуонун Маркино сэлиэнньэтиттэн суруйбут.

Госпитальтан 1944 сыл сааҕатыгар үтүөрэн тахсыбыта, 40-с дивизия иккис батальонугар автоматчытынан анаммыта. Үс хонуктаах иһи кыргыһыы Белоруссия Мозырь уонна Калинковичи куораттарын иннин ардыларыгар олунньу 16 күнүттэн саҕаламмыта.

«... Белоруссия сириттэн суруйабын. Төбөбөр чэпчэкитик баас ылбым...» диэн суруйбута. Иннокентий эмиэ госпиталь киһитэ буолан түһээхтээбитэ. Саллаат бааһын оһорунаат, эмиэ фроҥҥа тылламмыта. Бу сырыыта Иннокентий Дмитриевич 105-с Дальневосточнай дивизия 16-с полкатын связиһа буолар. Дьылҕа кинини Днепр салаатыгар Друть өрүскэ тиэрдибитэ.

Дивизия Друть өрүһү Рогачев куорат хоту өртүгэн туораан, өстөөххө охсууну оҥорорго бойобуой бирикээһи ылбыта. Ордук улахан утарсыыны дивизия бойобуой чаастара Золотые Озера дэриэбинэтин сэриилээн ылыыта көрсүбүттэрэ. Кимэн киирии иһэр сэрии командира ыараханнык бааһырбыта. Рота сытыынан кэбиспитэ. Өстөөх күүстээх уота аспыта. Элбэх өлүү-сүтүү тахсыбыта. Бу тыыннааһыннаах кэмнэ Егоров автоматын күөрэччи аспытынан ойон турбута уонна: «Ураа! Иннибит диэки! Ийэ дойдубут иһин!» диэн хаһыытаабыттан байыастары батыһыннаран атаакаҕа киирбитэ. Иннокентий Дмитриевич Егоров иһи хорсун быһыыны көрдөрбүтүн иһин Кыһыл Сулус орденынан наҕараадаланар. Верховнай Главнокомандующай махталын ылар. Саллаат үөрүүтүн-котүүтүн кэргэнигэр: **«Командование мин үлэбин бэлиэтээбэккэ хаалларбата — Кыһыл Сулус орденынан наҕараадалаата. Ол тэнэ кэтэххэ мин кэргэним даҕаны атаҕастаныа суохтааҕ. Мин иһи курдук саҥыыбын. Тыыннаах, доруобай буолуҥ!**
Сэтинньи 18 күнэ, 1944 с.»

Сэрии тэргэн суола саха саллаатын Польша сиригэр тиэрдибитэ. Бары советскай дьон курдук, Иннокентийы государственнай кыраныыссаны ааһыы, Ийэ дойдуттан өтооҕу эргиллибэттик үүрүү тылынан этиллибэт чувствота долгуппута. Саллаат иһи үөрүүтүн олоҕун доҕорунуук үллэстибитэ: «... **хайым-үйэҕэ 1939 сыл иннинээҕи государственнай граница бииһиги кэннибитигэр хаалла...»** диэн суруйбута.

Польшаҕа буолбут кыргыһыыларттан биирдэстэригэр саллаат үһүс төгүлүн бааһырбыта. Кылгас эмтэнии кэниттэн сэриилэһэр чааһыгар төннүбүтэ. Бу сырыыта кини артиллерийскай полкаҕа орудие ииттэччитинэн анаабыттара.

«Күндү доҕорум, Настя, ыга кууһабын, уураабын. Саха уолун сааннан биэрбэт саргытынан арҕаа баран иһэбин. Немецтэр лэҕиттэн харбаан иһэбин. Немец туох да холооно суох куттальынан арҕаа куотар. Бүгүн наһаа элбэх көлөнү, араас трофейы, элбэх пленнэйи ыллыбыт.
28 июня 1944 г.»

Тиэтэлинэн суруллубут суруктар олох очотооҕу кырдьыгынан толорулар. Варшава туһаайыытыгар советскай сэриилэр генеральнай кимэн киириилэрэ, биллэрин курдук, тохсунньу 15 күнүгэр 1945 сыллааххэ «катюшалар» күпсүөрдэринэн саҕаламмыта. Бу историческай кимэн киирии үс чаастаах артиллерийскай ытыынан доҕуһуолламмыта даҕаны элбэҕи этэр, кэпсиир. Хайдахтаах курдук ньыгыл бөҕөргөтүүлэри бииһиги сэриилэрбит иһэр илгэн үрэйбиттэрэ кыргыһыы ыараханнык саҕаламмытын көрдөһиниир. Иһи күн Иннокентийдаах роталара немецтэр икки линияларын сэриилээн ылбыттара. Сарсыҥҥы күнүгэр саха саллаата төрдүс төгүлүн саннытар бааһырбыта. Кини бойобуой сырыыларын тиһэх эпизода, биһиэхэ биллэринэн, итинник.

Өссө биир суолу кэпсээхпин баҕарабын. Ол «Көрсүһүү» диэн ырыаны кыттары сыһыаннаах.

«Үөскээбит сирэ,
олорбут дьиэтэ
Иннигэр элэгийэн
көһүннэ.
Сүрэҕэ күүскэ
тилигирии тэптэ,
Сүр күүстээх
ахтылҕан билиннэ»

диэн этиллэр ырыаҕа.

Ону хантан билэриҥ [illegible] эттэххинэ. [illegible] «Ырыа историятыттан» диэн бэлиэтэйин оҥорбутун уура сылдьарым баар. Онно этиллибит: «1942 с. балаҕан ыйыгар Уралга Молотов (Пермь) куорат таһыгар байыаннай лааҕырга Саха автономиятын 20 сылын саха саллааттара үөрүүлээхтик бэлиэтээбиппит. С. С. Попов дакылааттаабыта. Бииһиги концерт оҥорбуппут. Онно Егоров Иннокентий Дмитриевич бииһиэхэ Эллэй суруйбут (тылбаастаабыт) хоһоонун, ырыатын олус сөбүлээбиттэхпин ахтыһаҥ, бу сэрииттэн бааһыран эргиллиэхпитинэ торопуттэрбит билиэхтэрэ суоҕа, ырыа оҥорон көрбүт киһи дэспиппит. Кэлин 1943 с. атырдьах ыйыгар ыараханнык бааһыран гипсэҕэ сытан, ону сөргүтэн бу ырыаны суруйбутум» диэн.

Кырдьык, эдэр дьон сэрииттэн инвалид буолан төннөөхтөөбүттэрэ. Биирдэрэ түөрт тогул этигэр-хааныгар баастаах, иккиһэ баттыктаах тапталлаах Чурапчыларын булбуттара. Арай кинилэри Саха сирин былаҕын тухары киэҥник тарҕаммыт «Көрсүһүү» ырыа көрсүбүтэ. Иһи саха норуота фроҥтан эргиллибиттэри эҕэрдэлиир көрсүбүт ырыаларыттан биир бастакылара этэ.

Иннокентий Дмитриевич бааһырыыттан-үүтүрүүттэн төһө даҕаны эмсэҕэлээтэр, салгыы учууталлаабыта. Коммунист быһыытынан олох бары боппуруостарыгар кырдьыктаахтык, принципиальнайдык сыһыаннаспыта. Сырдыкка, билиигин-көрүүгүн үрдэтиигэ дьулуура улахана. Фронтовик Якутскайдааҕы учительскай институту кэтэхтэн үөрэнэн бүтэрбитэ. Н. Д. Егоров 34 сыл устата сыламтата суох учууталынан үлэлээн баран, 1972 сыллааххэ бочуоттаах сынньалаҥҥа тахсыбыта. Кини өр кэмнээх сыралаах үлэтэ РСФСР Үөрэҕин министерствотын, Саха АССР Верховнай Советын Президиумун Бочуотунай грамоталарынан бэлиэтэммитэ.

«Кыайбыт курдук,
эрчимнээхтик
Үлэлиэҕиҥ, саллааттар!»

— диэн көлүөнэтин дьоно олоҕу чөлүгэр түһэриигэ күүһү-күдэҕи харыстаммакка үлэлииргэ төлөннөөх ыҥырыыларын фронтовик өйүттэн-сүрэҕиттэн бэриэн туран өйөөбүтэ уонна ону чиэстээхтик толорбута.

— Бииһиги аҕабыт аламаҕай, аһыныгас, бүтүрү киһи этэ. Кустуурун, балыктыырын сөбүлүүрэ. Дьонго-сэргэҕэ убаастанара. Биирэ төрөөбүттэр алтыа этибит. Билигин түөрпүт баар. Аҕабыт сэриигэ барыан аҕай иннинэ күн сирин көрбүт эдьийимбит Анастасия Якутскайдааҕы речевой оскуолаҕа учууталлыыр. Улахан уол Семен Хайахсыыкка олорор, совхоз рабочайа, кыра уол Иннокентий Нам оройуонугааҕы эт-үүт комбинатыгар водителинэн үлэлиир. Бары ыал-дьон

(Бүтүүтүн 4-с стр. көр).

„АНЫ БИҺИГИ КИМЭБИТ..."

(Бүтүүтэ. Иннин 3-с стр. көр).

буоллубут. Аҕабыт баарына 4 сааһыгар, кэлин биир кинигэ эбилинэ, — диэн кэпсиир фронтовик кыыһа Татьяна Иннокентьевна аҕатын туһунан.

Киһи туһунан билиибитин-көрүүбүтүн Хайахсыт олохтоохторо өссө сиэтэрэй-хотороҥ биэрэллэрэ эбитэ буолуо. Ону соло булан туойулаһалларга хааллым. Үчүгэй киһи туһунан өйдөбүл өрүүтүн кэнин-үйэҕэ тураҥ кэскиллээҕэр эрэйбин. Оройуон кырдьаҕас учууталларыттан биирдэстэрэ Роман Максимович Саввин киһи туһунан маннык кэпсээтэ:

«1954—1958 сылларга Хайахсыт сэттэ кылаастаах оскуолатыгар аавуһунан үлэлээбитим. Киһи история, география, биология предметтэригэр оҕолору үөрэтэрэ. Ол эрээри кэпсэтэркэ Иннокентий Дмитриевич география учууталынан биллэллэрэ. Онто орунааҕа. Иннокентий сэрии иннинээҕи ардааҕы норуоттар литератураларын историяларыгар сыһыаннааҕы эбэҕи аахыыта, билэбитэ. Сахалыы лоп-баараа тыллааҕа-естооҕо. Бэргэхэй лектор, үтүөкэн пропагандист этэ. Дьонно тылын ылыннарар дьоҕурдааҕа. Сэриитэ сылдьыбытын туһунан кэнчээри-ууһаа кэпсиир-иэстиир сылдьарын сөбүлээбэт этэ. Дьылҕа киһи биһиэхэҕин 1979 сыллааҕы балаҕан ыйыгар тыйыс тоҕуулун көрүһүнэрбэт эбит».

Олунньу 16 күнүгэр 1944 сыллааҕы Белоруссия Мозырь уонна Калинковичи куораттарын икки ардыларыгар үс хонуктаах кыргыһыыга Иннокентий Егоров кыттыыны ылбыта уонна төбөтүгэр чаачахтан баайыллыы диэн бэлиэтээбиппитигэр тоннуоҕус. Бу кэмигэ Дальневосточнай дивизия 16-с полкатын салгыһынан өссө ананан илиһин, арҕаһа, госпитальга сытар күнүнэригэр эбитэ буолуо диэн сабаҕалааһыны оҥоруохха сөп. «Хорсунун иһин» медалынан наҕараадаламмыт. Ону билбэккэ сылдьыбыт. Ол бойобуой наҕараада саллаат аадырыһыгар 45 сыл буолан баран кэллэ. Киһи кыыһыгар Т. И. Романоваҕа туттарыллыбыт саллаат бойобуой наҕараадатын нэрэһиэнньэ дастабыырыаннаҕа: **«41-с дивизия 139 стрелковай полкатын стрелога Иннокентий Дмитриевич Егоров 166 №-дээх бирикээһинэн 1944 сыл олунньу 10 күнүгэр «Хорсунун иһин» медалынан наҕараадаланар»** диэн суруллубут.

Бүгүҥҥү олохпут баар буолларын туһугар Ийэ дойдубут ыраахха күннэригэр ыһыы иһиин төлөбүт саха саллааттарыттан биирдэстэрэ тыыннааҕар туппатах бойобуой наҕараадата... Ийэ дойду уолаттарын хорсун быһыыларын итии курдук хаһан даҕаны умнубат, ол кэм саллааттарыгар бэйэлэригэр буолбатаҕына — оҕолоругар, оҕолоругар буолбатаҕына — сиэннэригэр сүдү махталын, үрдүк наҕараадатын син биир үксэрэр, тиэрдэр!

Улуу Кыайыы 45 сылын чэрчитигэр Аҕа дойдуну көмүскүүр Улуу сэрии уотугар кыргыбыт тоҕоонноругар эргиллибэттии хаалбыт, кыайыы-хотуу кэтэлленен эргийбит буойуттарбытыгар, бүгүн биһигиниэхи тэгиэ аргыстаһар фронтовиктарбытыгар нөрүөн нөргүйэн туруммут, кинилэр көлүөнэ киһилэрин Иннокентий Дмитриевич Егоров туһунан ахтыһыыбытын:

«Төрөөбүт дьиэтэ
үөрүүнэн туолла,
Күлүмнэс сып-сырдык
күн көрдө.
Ыллыырыгар
герой саллаат туһунан,
Күн ийэ тапталын
туһунан»

диэн ырыа өрөгөйдөөх тылларынан түмүктүүбүт.

Сэмэн ТУМАТ.

Бэҕэһээ А. П. ЧЕХОВ төрөөбүтэ 135 сыла туолла

Украинскай ССР. Нуучча улуу суруйааччыта Антон Павлович Чехов олоҕун уонна айымньыларын интэриэһиргээһин, сыллар тэҥҥэ да аһан иһэллэр, уҕараабат.

Чехов олоҕор сибээстээх миэстэлэртэн биирдэстэринэн Ялтаҕа баар музей-дьиэ буолар. Онно сылга 120 тыһыынча киһи сылдьар.

Чехов өлбүтүн кэннэ кини балта Марин Павловна дьиэни дьон сылдьалларыгар аһан испыта.

Снимокка: Чехов айымньылара сир шарын үгүс дойдуларын театрдарын репертуардарыгар баалла (Ялтатааҕы музей-дьиэттэн).

А. Обуховскай фотота. ССТА фотохрониката.

Кытаанах орто оскуолата 75 сыла туолар юбилейын үөрүүлээхтик бэлиэтээһин бу дьыл кулун тутар 10 күнүгэр буолар.

Биһиги оскуолабытыгар үлэлээбиттэр уонна үөрэммиттэр бэйэлэрин ахтыыларын, хаартыскаларын ыыталларыгар көрдөһөбүт итиэннэ юбилей үөрүүтүгэр-көтүүтүгэр кэлэн кыттыыны ылалларыгар ыҥырабыт.

Комиссия.

Норуот үөрэҕириитин оройуоннааҕы отдела, профсоюз райкома Керемясова Анна Егоровнаҕа кини кийиитэ

КЕРЕМЯСОВА
Антонина Семеновна

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын биллэрэллэр.

Күндү доҕорбутугар, биирги үөрэммит табаарыспытыгар Ытык Күөл олохтооҕо Анатолий Николаевич Керемясовка тапталлаах кэргэнэ уонна педагогическай үлэ ветерана Анна Егоровна Керемясоваҕа кийиитэ

КЕРЕМЯСОВА
Антонина Семеновна

эдэр сааһыгар эмискэ малдьан өлбүтүнэн бэлиэбит кутурҕаммытын тиэрдэбит.

Табаарыстара.

Таптыыр оҕобут, сиэммит, балтыбыт, эдьиийбит

КУЗЬМИНА ВАРЯ

эдэр сааһыгар уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүн, курутуйан туран, билэр дьоммутугар иһитиннэрэбит.

Ийэтэ, аҕата, эбэлэрэ, эһэтэ, адьыйдара, убайдара, бырааттара, сангастара, күтүөттэрэ.

«Агропромэнерго» холбоһук профкома, администрацията директоры хаһаайыстыбаннай чааска солбуйааччы Кузьмин Семен Семеновичка тапталлаах кыыһа

ВАРЯ

ыарахан ыарыыттан оҕо сааһыгар өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Сетевой учаастак коллектива, парткома, профкома РЭС үлэһитигэр Кузьмина Ульяна Прокопьевнаҕа кини таптыыр кыыһа

ВАРЯ

эдэр сааһыгар ыарахаттан малдьан өлбүтүнэн бэйэлэрин дириҥ кутурҕаннарын тиэрдэллэр.

Агитационнай-культурнай бирикээдэлэр эстафеталарын БАЛАҺЫАННЬАТА

«Культурнай хааччыйыыны—сангалыы үрдүк таһымҥа!» диэн девиистээх агиткультбригадалар эстафеталарын сыала: РСФСР, Саха АССР уонна олохтоох Советтар народнай депутаттарын быыбардарын кэрсэ быыбардааччылар ортолоругар агитационнай, культурнай-сырдатар үлэни үрдүк таһымнаахтык ыытыы; РСФСР, Саха АССР Конституцияларыгар уларытыылары, быыбардар туһунан сокуоннары быыбардааччыларга билиһиннэрии; депутакка кандидаттары сырдатыы.

Эстафета олунньу 5—28 күннэригэр анал график быһыытынан ыытыллар. Эстафетаҕа оройуон 5 АКБ-лара бары кытталлар. График быһыытынан эстафетаны тутуут АКБ бэйэтин совхоһун территориятын хааччыйан баран, аллыы совхоз территориятын үлэһиттэрин 3—5 күнгэ культурнай-массабай, сырдатар үлэнэн хааччыйар. Бу этиллибит кэмҥэ АКБ ыырга производственнай учаастактарга, фермалар ыаһыл муннуктарыгар, сүөһүһүттэр дьиэлэригэр уонна иэйиилээнньэҕи бэйэтин программатын көрдөрөр. Агитационнай көрдөрүү, көрдөрөн агитация буолаары турар быыбардары киэҥник сырдатар ис хоһоонноох буолуохтаахтар.

Түмүгү таһаарыы

Эстафета түмүгүнэн хас биирдии АКБ культура отделын тэрийэр-методическай кииһигэр, бастакытынан, программаны, агитационнай көрдөрүү сценарийын, иккиһинэн, совхоз профкомнара илии баттааһыннаах маршрут-графигы, үсүһүнэн, ыытыллыбыт үлэлэрин туһунан ыспыраапканы туһэрэллэр. Ыспыраапкаҕа сылдьыбыт точкаларын, хаппыт дьоннорун ахсааннара уонна хас биирдии сылдьыллыбыт точкаҕа үлэһиттэр этиилэрэ, баҕа санаалара суруллубут тэтэрээттэрэ ирдэниллэр. Туһэриллибит матырыйааллар совхоз профкомун председателин илии баттааһынынан бигэргэтиллиэхтээхтэр.

Эстафетаны ыытыы графига

1. Мугудайдааҕы АКБ (ст. методист М. П. Толстоухова) Эрилик Эристиин аатынан совхоз территориятыгар олунньу 5—10 күннэригэр.
2. Хоптоҕотооҕу [illegible] АКБ (ст. методист Е. М. Петрова) Субуруускай [illegible] территориятыгар олунньу 10—15 күннэригэр.
3. Чурапчытааҕы АКБ (ст. методист В. В. Кузьмин) «Мындаҕаайы» совхоз территориятыгар олунньу 15—20 күннэригэр.
4. Мындаҕаайытааҕы АКБ (ст. методист Л. И. Егорова) «Чурапчы» совхоз территориятыгар олунньу 20—25 күннэригэр.
5. Кытаанахтааҕы АКБ (ст. методист М. С. Леонтьева) «Мугудай» совхоз территориятыгар олунньу 25—28 күннэригэр.

Тэрийэр комитет.

Бальнай үҥкүүлэри көрүү-конкурс БАЛАҺЫАННЬАТА

Конкурс норуот айымньытын Бүтүн союзтааҕы III фестивалын балаһыанньатыгар олоҕуран оскуола оҕолорун ортолоругар кулун тутар 14 күнүгэр оройуоннааҕы Культура дьиэтигэр ыытыллар.

Конкурс икки бөлөҕүнэн ыытыллар. Бастакы бөлөххө 10—14 саастаах, иккис бөлөххө 15-тэн үөһэ саастаах оҕолор кытталлар.

Бальнай үҥкүү программата икки бөлөххө тангылар.

Бастакы бөлөххө—Арҕаа Европаттан уонна Латинскай Америкаттан төрүттээх нөгүө композициялаах үҥкүүлэр: «Быстрый фокстрот», «Медленный вальс», «Самба», «Ча-ча-ча». Иккис бөлөххө— «Венский вальс», «Медленный вальс», «Быстрый фокстрот», «Самба», «Ча-ча-ча», «Румба», «Джайв».

Хас биирдии бөлөххө кыттааччылар үскүү нүөмэри бэйэлэрэ талан ылаллар. Биирдии үҥкүү 3-түү мүнүүтэттэн итэҕэһэ суох толоруллар.

Конкурска кыттар биирдиилээн паарлар итини таһа булгуччулаах программаны бэлэмниэллэр. Онно киирэллэр: «Фигурный вальс», «Полька», «Сударушка», «Якутяночка».

Кыайыылаахтарга Бүтүн Союзтааҕы норуот айымньытын III фестивалын лауреатын аата иҥэриллэр уонна дипломнар туттарыллаллар. Ону таһынан бальнай үҥкүүлэргэ «Бастыҥ паараҕа», «Бастыҥ костюм иһин», «Бастыҥ үҥкүү автора» анал бирииһтэр олохтоноллор.

Бастаабыт коллективтар республикатааҕы түмүк конкурстарга: бальнай үҥкүүгэ— Нерюнгри куоракка, норуот үҥкүүлэригэр —кулун тутар 16—18 күннэригэр Майа сэлиэнньэтигэр кыттар бырааба ылаллар.

Тэрийэр комитет.

Үөрэнээччилэр саха фольклоругар ФЕСТИВАЛЛАРА

Фестивалы үүнэр көлүөнэни саха норуотун тылынан уус-уран айымньытын баайыгар уһуйууга, саҥа талааннары арыйар, толоруу таһымын үрдэтэр сыаллаах норуот үөрэҕириитин оройуоннааҕы салаата, культура отдела, ЫВСЛКС райкома, «Саҥа тыла» общество салаата, уран тарбахтаахтар студиялара ыыталлар.

Оскуола үөрэнээччилэрэ дьоҕурдаах ансамбллара кытталлар.

Маннык толоруулар ирдэнэллэр: тойук—соло; тойук—ансамбль; хомус—соло; хомус—ансамбль; чабырҕах, олоҥхоттон быһа тардыы; уус-уран ааҕыы (үгэ, алгыс, остуоруйа, сэһэн); оһуокай, үҥкүү (сольнай эбэтэр 2 киһи); үҥкүү—бөлөҕүнэн; норуот ырыата (дьиэрэҥкэй, хабарҕа ырыата, о. д. а.)—соло; норуот ырыата—ансамбль.

Бу нүөмэрдэртэн биирдэстэрин дьиэ кэргэн ансамбла толорор. Толорооччулар сахалыы национальнай таҥаһы таҥналлар.

Жюри толоруу мастерствотыгар биэс баллаах системанан сыана быһар. Биирдиилээн бастыҥ толорооччулар тэрийэр комитет грамоталарынан наҕараадаланаллар. Бастыҥнартан сүүмэриллэн республикатааҕы норуукка кыттар концерт программата оҥоһуллуо. Оскуолаларынан уопсай түмүк таһаарыллыбат.

Фестиваль графига:

Кулун тутар 10 күнүгэр Хоптоҕо бөһүөлэгэр —Дириҥ, Чакыр, Хайахсыт, Хадаар оскуолалара.

Кулун тутар 11 күнүгэр Мараалаайы бөһүөлэгэр —Мугудай, Бахсы, Толоон оскуолалара.

Кулун тутар 12 күнүгэр Мырыла бөһүөлэгэр—Соловьев, Мындаҕаайы, Одьулуун оскуолалара.

Кулун тутар 13 күнүгэр Чурапчы сэлиэнньэтигэр —Чурапчы орто, аҕыс кылаастаах, Болтоҕо оскуолалара.

Кулун тутар 14 күнүгэр Чурапчы сэлиэнньэтигэр —Хатылы оскуолата, интернат-оскуола.

Кулун тутар 15 күнүгэр Килэҥки бөһүөлэгэр —Кытаанах, Арыылаах, Сылаҥ оскуолалара.

Бары боппуруостарга 21-295 телефонунан билсиҥ.

Тэрийэр комитет.

Таптыыр аҕабыт, эһэбит үлэ ветерана, сэрии сылларыгар килбиэннээх үлэтин иһин медаллаах

ФЕОФАНОВ
Иннокентий Егорович

уһун ыарахан ыарыыттан өлбүтүн табаарыстарыгар, билэр дьоннугар, курутуйан туран, иһитиннэрэбит.

Оҕолоро, кийииттэрэ, күтүөттэрэ, сиэттэрэ, аймахтара.

Райвоенкомат коллектива, суут-силиэстийэ органнарын үлэһиттэрин профкома военкомат үлэһитэ Александров Василий Еремеевичкэ кини аҕата

ФЕОФАНОВ
Иннокентий Егорович

өлбүтүнэн дириҥ кутурҕаннарын биллэрэллэр.

Редактор П. Н. ПОПОВ.
НАШ АДРЕС: 678700, с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а». ТЕЛЕФОНЫ: редактор—21-332, отделы—21-265, общий—21-505.
«САҤА ОЛОХ» («НОВАЯ ЖИЗНЬ»)—орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов.
Газета издается на якутском языке, выходит по вторникам, четвергам и субботам.
Индекс газеты 54967. Объем—1 усл. печ. лист. Тираж—4241.
Чурапчинская районная типография Госкомиздата ЯАССР. с. Чурапча, ул. Карла Маркса, 26 «а».
№ ЗАКАЗА 13.